

Valgprogram Trøndelag SV 2023-2027 (utkast)

Innledning

SV er en del av arbeiderbevegelsen, kvinnebevegelsen og miljøbevegelsen. Vi bygger videre på kampene utkjempet av samer, småbrukere, kystfiskere og målrørsla om retten til kultur, sted, ressurser og språk. Vi står sammen med frigjøringsbevegelser som kjemper for retten til å være den de er eller elske den de vil, og med de som jobber for fred og internasjonal solidaritet. SV jobber for likestilling, likeverd og toleranse. Vi vil ha et sterkt demokrati og folkestyre og en velferdsstat som dekker folks grunnleggende behov.

For Trøndelag SV er det to kamper som blir viktige å kjempe de fire neste årene. Det er kampen mot økte forskjeller samt kampen mot klimaendringene og tap av naturmangfold. Den kampen må vi kjempe for globalt, men også lokalt her i Trøndelag. For alle valg vi tar lokalt påvirker også fordelinga i samfunnet, alle valg vi tar lokalt påvirker også klima og miljø.

Hvorfor stemme ved fylkestingsvalget?

Mange tenker nok at fylkeskommunen er irrelevant for dem personlig i hverdagen, og at å stemme ved fylkestingsvalget ikke er så viktig. Fylkeskommunen har imidlertid stor innflytelse på hvordan hverdagen blir for trøndere i hele fylket. Når du stemmer ved fylkestingsvalget, bestemmer du hvem som skal styre kollektivtilbudet i fylket og hvor ofte det skal gå buss, trikk, ferge eller hurtigbåt der du bor. Du bestemmer hvem som skal styre drosjepolitikken og skoleskysstilbudet.

Store deler av vegnettet i fylket er fylkesveger. Disse bygges, vedlikeholdes, strøs og brøytes av fylkeskommunen. En god og trygg fylkesveg og en gang- og sykkelveg kan gi bolyst ute i distriktet og sørge for at bedriftene i Trøndelag får frem varene sine.

For alle ungdommer er fylkespolitikken viktig fordi det er fylkestinget som bestemmer hvor det skal være videregående skoler og hva slags studietilbud de skal ha, om alle skal ha rett til å komme inn på nærskolen sin, hvor mange elever som skal være i klassen og hvor mange ansatte som skal jobbe der.

Fylkeskommunen har også en viktig rolle for å bevare kulturmiljø, som planmyndighet og regional utviklingsaktør. Fylkeskommunen gir hørings svar ved byggesaker som berører kulturminner og vannressurser. Politikerne på fylkestinget har innsigelsesrett på om det skal komme flere oppdrettsanlegg for torsk, laks eller ørret i Trøndelag.

Fylkeskommunen bidrar i næringsutviklinga i fylket ved å tilrettelegge og koble sammen aktører og skape arenaer for samhandling. Gjennom politikken som føres kan fylkeskommunen bidra til store klimagassutslipp innen transport, ved bygging av eiendom, i næringslivet, i jordbruk og skogbruk.

Det er fylkeskommunen som drifter det offentlige tannhelsetilbudet i Trøndelag og politikken som føres avgjør om du fortsatt vil ha et offentlig tannlegekontor i nærheten av der du bor.

41 Alle som er opptatt av kulturtilbudet i Trøndelag, bør være opptatt av hvem som styrer
42 fylkeskommunen. Fylkeskommunen eier mange kulturinstitusjoner og har mange
43 støtteordninger for å sikre at alle innbyggere i fylket skal kunne ta del i ulike kultur- og
44 idrettsaktiviteter.

45 Fylkeskommunen er en viktig arbeidsplass for mange trøndere. I tillegg kjøper
46 fylkeskommunen varer og tjenester fra bygg- og anleggsbransjen, hoteller og
47 restauranter, busselskaper og renholdsbransjen. Arbeidslivspolitikken til
48 fylkeskommunen og kravene fylkeskommunen stiller i sine innkjøp for å sikre et
49 anstendig arbeidsliv påvirker derfor i stor grad hverdagen til mange arbeidstakere i
50 Trøndelag.

51 Hvordan fylkeskommunen styres og hvordan skolepolitikken, næringspolitikken,
52 kulturpolitikken og samferdselspolitikken blir i Trøndelag, bestemmes av det politiske
53 flertallet i fylkestinget. Vil du være med og bestemme hvem som styrer dette, da er
54 det viktig å stemme ved fylkestingsvalget.

55

56 **Et grønt Trøndelag**

57 Klimaendringene og tap av naturmangfold er en trussel for menneskeheten. SV vil
58 ikke sitte og vente på de alvorlige konsekvensene av klimaendringene, vi tar
59 klimakrisa og naturmangfoldskrisa på alvor. Vi krever handling nå, internasjonalt og
60 nasjonalt, men også lokalt. Vi må verne om sårbar natur og vi må kutte i
61 klimagassutslipp.

62 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 63 ● kreve at klima- og miljøtiltak skal operasjonaliseres gjennom kommunens
64 budsjett- og handlingsplanprosess, årlig klimahandlingsplan (klimabudsjett)
- 65 ● at klimabudsjett skal omfatte både direkte utslipp og forbruksbaserte utslipp.
- 66 ● sikre at det avsettes nok arbeidskraft og midler til å kunne drive et forsvarlig,
67 godt og offensivt klima- og miljøarbeid
- 68 ● kreve at fylkeskommunen gjennomfører kommunale anskaffelser som
69 stimulerer til innovasjon og bærekraft for reduserte klimagassutslipp og
70 miljøbelastning og økt sirkulær økonomi.
- 71 ● videreutvikle og forbedre fylkeskommunens klimabudsjett med konkrete mål for
72 utslippskutt og konkrete tiltak og tilhørende klimaregnskap

73

74 **Kutt i klimagassutslipp**

75 Klimaendringene er menneskeskapt og kan fortsatt stoppes av oss mennesker. Men
76 det krever bruk av grønn teknologi, det krever nye måter å organisere byer,
77 lokalsamfunn og næringsliv, og det krever vilje til å investere stort i dag for at våre
78 etterkommere kan nyte godt av det. I de neste årene er kun nullutslipp godt nok.

79 Selv om vi blir et nullutslippssamfunn i løpet av årene som kommer, er
80 klimaendringene allerede i gang. Vi opplever mer ekstremvær enn tidligere. Dette
81 skader avlinger og viktig infrastruktur. Vi trenger derfor ikke bare klimagasskutt i

82 årene som kommer, men tiltak for å forebygge skader og redusere effekten av de
83 pågående klimaendringene.

84 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 85 ● kreve at fylkeskommunen kun kjøper nullutslippskjøretøy fra 2024
- 86 ● legge til rette både finansielt og kunnskapsmessig for at flere kan ta i bruk
- 87 fjernvarme og solenergi
- 88 ● stille krav om nullutslipp i anbud for innkjøp av nye ferjer
- 89 ● sikre etablering av ladestasjoner for elbil på offentlige parkeringsplasser
- 90 ● jobbe for økt kunnskap om økt karbonbinding i matjord for å redusere
- 91 klimagassutslipp
- 92 ● stimulere til mindre matsvinn
- 93 ● jobbe for nasjonale kornlagre for god matsikkerhet
- 94 ● kartlegge særlig skredutsatte fylkesveger og gjøre sikringstiltak for å hindre
- 95 skred og ras
- 96 ● kartlegge ferjekaier og annen infrastruktur som trenger opprustning for å tåle
- 97 mer vind og høyere bølger

98

99 **Reint vann, reine fjorder og rein luft**

100 Miljøproblemene rammer områdene vi bor. Mange av løsningene finnes også lokalt.
101 SV vil ta kampen mot forurensing, forsøpling og utslipp i våre lokalsamfunn. SV våger
102 å velge langsiktig, selv når presset fra sterke pengeinteresser blir stort. Miljøvennlige
103 samfunn er gode samfunn, med frihet til å fiske i friskt vann, puste i rein luft og høste
104 av naturen.

105 Grønne samfunn er gode samfunn. Der er lufta god å puste inn, det er lett å reise
106 kollektivt og naturen er tilgjengelig både for matproduksjon, aktivitet og arbeid. Ved å
107 ta vare på natur og miljø tar vi vare på hverandre. God håndtering av avfall sikrer at
108 søppel gjenvinnes og ikke havner i naturen eller i maten.

109 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 110 ● jobbe for at nasjonale myndigheter innfører produsentansvar for all plast
- 111 ● sikre god håndtering av plastavfall fra byggeplasser.
- 112 ● stimulere til bygging av miljøvennlige boliger og næringsbygg
- 113 ● stille ambisiøse miljøkrav i utvikling av tomter som fylkeskommunen selv eier
- 114 ● lage en miljøplan for fylkeskommunens eksisterende bygningsmasse
- 115 ● jobbe for økt kunnskap om økt karbonbinding i matjord for å redusere
- 116 klimagassutslipp
- 117 ● følge opp avfallshåndtering på byggeplassene
- 118 ● kreve at fylkeskommunale virksomheter som er ansvarlig for bygg- og
- 119 anleggsvirksomhet må sikre at plastavfall fra byggeplassene ikke kommer på
- 120 avveie
- 121 ● fase ut all bruk av gummigranulat: nye kunstgressbaner og gamle baner som
- 122 er modne for utskifting må få miljøvennlig fyll og kommunen bør ta initiativ til
- 123 samarbeid for å videreutvikle miljøvennlige alternativer
- 124 ● legge til rette for å minimere avrenningen av mikroplast fra eksisterende
- 125 kunstgressbaner før disse får miljøvennlig fyll

- 126 ● levere alt gateoppsop og oppsug fra sandfang i kommunen til godkjente
- 127 deponier. Hyppigere kontroll og tømning av sandfang
- 128 ● øke innsatsen for vask og feiing av veier
- 129 ● hindre spredning av makro- og mikroplast ved snørydding og
- 130 veikosting/vasking. Innføre løsninger for snødeponering slik at avfallet som
- 131 følger med snøen blir ivaretatt og stanse all dumping av snø i havet
- 132 ● støtte og bidra til forskning ved å være samarbeidspartner som sikrer bedre
- 133 kunnskap om problemer, konsekvenser og muligheter/løsninger knyttet til
- 134 mikro- og nanoplast
- 135 ● bekle alle egnede flater i fylkeskommunalt eie med solenergi
- 136 ● sette av midler og ressurser til tiltak for naturlig karbonlagring
- 137 ● skjerpe miljøkravene ved fylkeskommunale anskaffelser
- 138 ● bekle alle egnede flater i fylkeskommunalt eie med solenergi
- 139 ● fortsette arbeidet med å utvikle en god regional plan for arealbruk i Trøndelag
- 140 som forplikter kommunen til å verne om sårbar natur og dyrka jord
- 141

141

142 **Bevare naturmangfoldet**

143 Landet vårt er bygget på rikdom fra hav og jord, fjell og fjord. Naturen gir mat,
 144 arbeidsplasser og gode opplevelser i uoverskuelig framtid om vi sikrer økologisk
 145 bærekraftig forvaltning og felles eie. Det vi har i fellesskap må vi ta vare på i
 146 fellesskap. I Trøndelag har vi et særlig ansvar i å forvalte dette, da vi står for over en
 147 fjerdedel av all matproduksjon i Norge.

148 Matjord bygges ned for å bygge opp kjøpesentre, gruveindustrien får dumpe avfall i
 149 fjordene. Viktige naturområder og reinbeiteområder blir bygget ned med vindkraft,
 150 fiskeressurser selges ut av kystsamfunn og samles på hendene til noen få redere.
 151 Dette er politikk for kortsiktig profitt og ikke for langsiktig matproduksjon og vern av
 152 naturen.

153 Arealer er en begrenset ressurs, og bruken av arealene har direkte innvirkning på
 154 naturen. En bevisst arealforvaltning er derfor avgjørende for å ivareta natur og
 155 miljø. Trøndelag Sv vil derfor i vår politikk jobbe for å unngå naturinngrep, begrense
 156 skader på naturen og reparere skader som har oppstått. Det er også viktig å
 157 kompensere der naturskader ikke kan unngås.

158 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 159 ● kartlegge og ivareta viktige områder for biologisk mangfold
- 160 ● si nei til vindkraft i sårbare naturområder
- 161 ● arbeide for bedre beskyttelse av vassdrag og våtmarksområder
- 162 ● fjerne og hindre innføring av nye arter som ikke naturlig hører hjemme i floraen
 163 eller faunaen i vår region
- 164 ● innføre arealnøytralitet
- 165 ● fortsette arbeidet med å kartlegge artsmangfold og tilstanden i
 166 Trondheimsfjorden
- 167 ● stimulere til at fylkeskommunen blir en god veileder for kommunene i sin
 168 arealforvaltning
- 169 ● kartlegge behovet for naturrestaurering på kommunens arealer
- 170 ● kreve restaurering natur- og friluftsanser som erstatning for slike arealer som
 171 bygges ned

- 172 ● lage temaplaner for naturmangfold og naturrestaurering, og årlige
- 173 handlingsplaner som følges opp med finansiering i økonomiplan
- 174 ● ha en restriktiv holdning til å gi dispensasjoner fra arealplanen
- 175 ● ikke gi dispensasjoner til reguleringsplaner som skader truede naturtyper, og
- 176 være restriktiv med hensyn til dispensasjoner som kan gå ut over nær truede
- 177 naturtyper
- 178 ● ikke gi tillatelse til prosjekter som medfører tap av matjord
- 179 ● vedta en nullvisjon for tap av rødlistede arter
- 180 ● støtte opp under dugnadsarbeid for å fjerne fremmede arter
- 181 ● tilrettelegge for naturrestaurering som styrker leveområdene for pollinatorer og
- 182 andre grupper insekter, f.eks. tilbakeføring eller etablering av ugjøddelede
- 183 blomsterenger med stedegne arter, så som slåtteenger, tørrbakker mm
- 184 ● bidra til å stanse tapet av artsmangfoldet og hindre spredning av introduserte
- 185 arter.
- 186 ● si nei til scooterløyper i utmark som forstyrrer reindrift, dyreliv og friluftsliv
- 187 ● sikre bedre kartlegging av rødlistede arter
- 188 ● ved neste rullering av arealplan; sikre bedre ivaretagelse av kyst- og
- 189 fjordområder (inkludert karbonlagring i hav)
- 190 ● fremme positiv dialog lokalt om marine verneplaner
- 191 ● ha en positiv holdning til de marine verneplanene som kommer på høring i
- 192 løpet av valgperioden

193

194 **Gode skoler og trygge læringsmiljø**

195 Alle elever har krav på et likeverdig opplæringstilbud. Det forutsetter et trygt og godt
 196 læringsmiljø, faglig oppdaterte og engasjerte lærere, samt tilrettelagt og variert
 197 undervisning.

198 Trøndelag SV vil ha videregående skoler i alle deler av fylket, og vi vil stemme imot
 199 nye forsøk på å sentralisere skoler eller privatisere videregående opplæring. Vi vil at
 200 alle elever skal ha er rett til skoleplass på nærskolen sin, beholde en desentralisert
 201 skolestruktur og la nærskoleprinsippet styre inntak i de videregående skolene.

202 Distriktsskolene styrker bolyst, gir folk likeverdige muligheter til utdanning og skaffer
 203 lokalt arbeidsliv kvalifisert og stabil arbeidskraft. Desentralisert struktur er det mest
 204 treffsikre distriktpolitiske virkemiddelet i fylkeskommunen verktøykasse som regional
 205 utviklingsaktør rår over. Uten et bredt og godt videregående skoletilbud i distriktene vil
 206 bolyst svekkes. Det omfatter fullverdige tilbud også innen studiespesialiserende
 207 utdanningsprogram og kombinerte videregående skoler med yrkesfag og
 208 studieforberedende program. SV vil sikre et bredt og likeverdig utdanningstilbud for
 209 alle elever i hele Trøndelag.

210 Trøndelag SV mener at alle elever på videregående skole har rett til kvalifiserte
 211 lærere. Dette må sikres gjennom utlysning og ansettelse, samt at det utarbeides
 212 etterutdanning/kvalifiseringsprogram for de lærerne som allerede er ansatt.

213 SV har tillit til lærerprofesjonen og deres faglige og pedagogiske vurderinger. Læreren
 214 er den rette til å ta valg knyttet til undervisningsform, læremidler og utstyr. Aktiviteten i
 215 klasserommet skal ikke detaljstyres.

216 Vi trenger hver eneste lærer vi har i videregående skole. Det er derfor viktig av
 217 nyutdannede lærere opplever å få hjelp, veiledning og støtte det første året de er
 218 ansatt. Veiledning av nyansatte skal ikke gå på bekostning av andre oppgaver for de
 219 ansatte, men det må avsettes tid og ressurser til oppgaven.

220 SV ønsker å styrke opplæringstilbudene innen primærnæringene havbruk, fiske og
 221 landbruk og samarbeide med det lokale nærings-, kultur- og organisasjonslivet for å
 222 gjøre skolene til lokale kunnskapssentre.

223 Alt for mange elever sitter sultne på skolebenken, enten fordi de droppet frokosten
 224 eller fordi de glemte matpakka og ikke har penger til mat i skolekantina. SV mener at
 225 gratis skolefrokost på alle videregående skoler ville gitt mer konsentrerte elever og
 226 bedre læring. Det ville også vært et sosialt utjevningstiltak, da det gjerne er e
 227 elevene med dårligst råd som blir sittende sultne på skolen.

228

229 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 230 ● beholde nærskoleprinsippet
- 231 ● bevare alle videregående skoler i Trøndelag
- 232 ● utvikle tilbudsstrukturen på de videregående skolene slik at skolene får robuste
 233 tilbud, og at tilbudet på de videregående skolene innad i hver region i fylket
 234 utfyller hverandre best mulig.
- 235 ● kreve at alle som ønsker læremidler på nynorsk får tilgang på dette.
- 236 ● fortsatt kjøpe inn og anvende ordinære når pedagogiske vurderinger tilsier det
- 237 ● bevare dagens desentraliserte skolestruktur
- 238 ● jobbe mot opptak som er karakterbasert.
- 239 ● øke andelen kvalifiserte lærere i den videregående skolen
- 240 ● sikre gode rådgivningstjenester for elevene
- 241 ● starte forsøksordning med gratis, enkel skolefrokost på alle fylkets
 242 videregående skoler.
- 243 ● sikre finansiering av veiledningsordning for nyansatte lærere
- 244 ● Fjerne unødvendig testing og måling
- 245 ● avskaffe fraværs grensa.
- 246 ● kreve at egenmelding fra foreldre/foresatte, eller myndige elever, godkjennes
 247 som gyldig dokumentasjon for fravær ved sykdom og andre velferdsgrunner i
 248 inntil tre dager.
- 249 ● kreve at elever med høyt fravær sikres en god oppfølging

250 **Yrkesfag**

251 Trøndelag trenger flere fagarbeidere i årene som kommer. I årene som kommer vil
 252 både byggebransjen, restaurantbransjen og helsevesenet mangel fagarbeidere.
 253 Dessuten er fagarbeideren viktig for at vi skal lykkes med det grønne skiftet. Det er
 254 derfor viktig å motivere flere elever til å velge yrkesfag, men også sikre at de som går
 255 yrkesfag, gjennomfører og kommer seg ut i lære og arbeid.

256

257 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 258 ● styrke rådgivningstjenesten og karriereveiledningen slik at barn og ungdom får
- 259 god og balansert kunnskap om yrkesfagene – herunder mulighetene for
- 260 videreutdanning og karriere.
- 261 ● sikre at utstyrsparken i skolen holder et høyt nivå, lik det nivået som venter
- 262 elevene gjennom praksis og læretid.
- 263 ● sikre at yreksfagelever får utstyrsstipend som dekker utgiftene til utstyret de
- 264 trenger under utdanningen
- 265 ● sikre alle lærlinger en læreplass
- 266 ● arbeide for å få opprettet flere læreplasser.
- 267 ● tilby elever uten læreplass alternative løp for å oppnå fag- eller svennebrev
- 268 ● arbeide for mer praksis i praktiske faglinjer
- 269 ● kreve at elever som ikke får læreplass, får et fullverdig praksistilbud gjennom
- 270 VG3

271 Øke gjennomføringen - stoppe frafall og utenforskap

272 For å minske frafallet i videregående skole vil SV bruke ressurser til undervisning i
 273 mindre grupper eller en til en. Dette kan hindre at elever som står i fare for å slutte
 274 eller få ikke bestått i et eller flere fag, klarer å fullføre videregående opplæring. SV vil
 275 også styrke oppfølgingstjenesten og sette dem i stand til å drive mer oppsøkende
 276 arbeid opp elever som står i fare for å falle ut. SV ønsker flere piloter for å utvikle
 277 ytterligere modeller for fleksibel opplæring i videregående skole i tett samarbeid med
 278 lærere, arbeidsliv, NAV og kommuner.

279 I årene som kommer vil det bli mangel på faglært arbeidskraft i mange sektorer. 1 av
 280 5 voksne står utenfor arbeidslivet. For mange er unge som ikke har gjennomført
 281 videregående skole og ikke er i jobb. SV vil prioritere tiltak og prosjekter som vil føre
 282 til at flere fullfører og flere får fagbrev og jobb. Vi vil blant annet videreutvikle
 283 strategien Trøndelagsmodellen som gir folk som har falt ut av det ordinære
 284 utdanningsløpet kan få skreddersydd og komprimert fagbrevløp ute i bedrift.

285 Derfor vil SV:

- 286 ● ha tilpasset opplæring i små grupper eller en til en for elever som står i fare for
- 287 å stryke
- 288 ● utvikle nye undervisningsmetoder
- 289 ● styrke oppfølgingstjenesten til å drive oppsøkende arbeid og utvikle tiltak
- 290 ● utvikle nye og flere modeller for fleksibel opplæring i videregående skole
- 291 ● videreutvikle Trøndelagsmodellen som skreddersyr fagbrevløp i bedrift

292

293 Fagskolen

294 Fagskoleutdanningen er en viktig del av utdanningssystemet som utdanner
 295 spesialiserte yrkesutøvere med høy kompetanse. Ut fra behovet er det i dag for få
 296 som tar denne utdanningen. SV vil styrke de offentlige fagskolene og videreutvikle
 297 fagskolens egenart ved å sikre god og forutsigbar finansiering, styrke studentenes
 298 rettigheter og ivareta nært samarbeid med arbeidslivet.

299 Det grønne skiftet krever at vi tar i bruk etablerte grønne løsninger, og da trenger vi
 300 masse kompetente fagfolk. Fagskoleplasser er også en mulighet for livslang læring

301 hvor arbeidstakere i sektorer i stor utvikling kan videreutdanne seg slik at de bedre
 302 kan hjelpe bedriftene i nødvendig ei bærekraftig omstilling.
 303 En aktiv fagskolepolitikk for fremtiden bør koordineres tett med næringsliv og øvrige
 304 grønne satsinger. Det er for eksempel store behov for fagskoleplasser innen maritim
 305 sektor og sirkulær økonomi i varehandelen. All fagutdanning bør inkludere fag og
 306 vurderinger i bærekraft.

307

308 **Grensesetting, likestilling og respekt**

309 Jenters sikkerhet og rett til å bestemme over egen kropp er avgjørende for deres
 310 frihet til å delta i samfunnet på lik linje med menn. Grensesetting og respekt for
 311 andres grenser må inn i seksualundervisningen. Vi må styrke skolehelsetjenesten,
 312 seksualundervisningen i barnehage og skole og fokusere på grensesetting. I dette
 313 arbeidet må vi legge vekt på det sexpositive, dette vil kunne avverge og motvirke
 314 mange av de uønskede konsekvensene ved manglende grensesetting og likestilling.
 315 Trøndelag Fylkeskommune må ha tydelige handlingsplaner mot seksuell trakassering
 316 i skolen. Et likestilt arbeidsliv begynner med likestilt utdanning. SV vil arbeide aktivt
 317 for god kjønnsbalanse på alle videregående utdanningsløp som fylkeskommunen
 318 tilbyr.

319 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 320 ● sikre gode rådgivningstjenester for elevene
- 321 ● legge til rette for oppstart av selvforsvarskurs for jenter på videregående skoler
 322 i fylket
- 323 ● øke mengden seksualundervisning og sørge for at undervisningen i større grad
 324 ● fokuserer på forståelse av og respekt for egen og andres kropp, grenser,
 325 samtykke og ulikheter
- 326 ● kreve større innsats mot mobbing, trakassering, kroppsfixering og
 327 prestasjonspress
- 328 ● sikre nok helsesykepleierressurser ved videregående skoler i samarbeid med
 329 vertskommunene slik at ungdom slipper å møte en lukket dør
- 330 ● innføre ordning med gratis bind og tamponger på alle videregående skoler i
 331 fylket
- 332 ● utvikle et tilbud om feministisk selvforsvarskurs i VGS
- 333 ● styrke seksualundervisningen med fokus på grensesetting, ulike kjønnsuttrykk
 334 og legninger. Sikre at elever i videregående lærer om skeiv frigjøring, samt at
 335 alle i videregående skole får et aktivt forhold til ulike personlige pronomen.

336

337 **Samisk språkopplæring**

338 For å sikre og bevare samisk kultur er det samiske språket viktig. Trøndelag
 339 fylkeskommune er blitt en fylkesforvaltningskommune for samisk språk. SV mener det
 340 er Trøndelag fylkeskommune som har ansvar for å legge til rette for å legge til rette
 341 for samisk språkopplæring for de som ønsker det og har rett til samisk
 342 språkopplæring. Samisk språk- og kulturoplæring må styrkes i barnehager og skoler.

343 Trøndelag fylkeskommune har stedlig undervisning i sørsamisk språk ved to
 344 videregående skoler, Grong videregående og Røros videregående. Disse skolene har
 345 ansvar for å tilby og tilrettelegge for undervisning i samiske språk og yrkesfag som

346 duedtie og reindrift. Samiske elever har lovfestede rettigheter til opplæring i og på
 347 samisk. Elever som går på skoler som ikke har stedlig lærer, har rett til alternative
 348 opplæringsformer. For SV er det viktig at det er kvalitet på denne undervisningen og
 349 at alle elever blir orientert om sine rettigheter til å få undervisning i samiske språk.

350 **Trøndelag SV vil:**

- 351 ● sikre at fylkeskommunen støtter oversettelse av barnelitteratur til sørsamisk
- 352 ● synliggjøre det samiske språket i offentlige rom
- 353 ● øke bruken av samisk språk
- 354 ● styrke kunnskapen om og kompetansen i samisk
- 355 ● ivareta og utvikle samiske møteplasser
- 356 ● sikre nok ressurser både økonomisk, men også med riktig kompetanse på de
 357 videregående skolene med undervisning i sørsamisk.
- 358 ● sikre at det er kjent at alle elever som ønsker undervisning i sørsamisk språk
 359 kan få dette.
- 360 ● sikre at alle elever i videregående som ønsker fjernundervisning i sørsamisk
 361 får dette.

362

363 **Inkludering i skolen**

364 Ungdom og voksne med flerspråklig bakgrunn må gis tilpasset opplæringstilbud i den
 365 videregående skolen. Dette vil gjøre det lettere for flere å kunne vise sin kompetanse.
 366 Vi vil derfor gi flere og bedre støtteordninger rettet mot fremmedspråklige elever.

367 Stadig flere unge sliter psykisk. For å styrke elevenes psykososiale miljø ønsker
 368 Trøndelag SV at ordningen med lavterskel psykologtilbud på alle videregående skoler
 369 som ble startet i tidligere Nord-Trøndelag, skal videreføres og innføres på alle skoler i
 370 Trøndelag.

371 Trøndelag SV ønsker et samfunn uten mobbing og rasisme. Mye av dette skjer på
 372 skolen, og kan gi fatale konsekvenser for offeret. Tiltaket mot mobbing må derfor få
 373 en større plass i skolens planer. Seksuell trakassering er et alvorlig problem, og kan
 374 skape større skiller i forskjellige utdanningstilbud ved den videregående skolen.
 375 Trøndelag SV vil videreføre arbeidet mot seksuell trakassering, og se til at skolen
 376 setter i verk tiltak mot slik trakassering.

377 Alle videregående skoler i Trøndelag må sette vold og overgrep på timeplanen,
 378 samtidig som de ansatte må gis nødvendig handlingskompetanse. Frafallet i den
 379 videregående skolen er på 64% blant funksjonshemmede, mot 17% hos de
 380 funksjonsfriske.

381 Trøndelag SV er i mot at funksjonshemmede forskjellsbehandles og utestenges i den
 382 videregående skolen, og vil kjempe for et samfunn der funksjonshemmede skal bidra
 383 med sine ressurser. Vi vil arbeide for at fylkeskommunen følger opp plan- og
 384 bygningslovens krav om universell utforming av skoler.

385 De videregående skolenes behov for oppgradering til universell utforming må
 386 kartlegges og det må utarbeides konkrete planer for utbedringer og finansiering av
 387 disse. Trøndelag SV vil jobbe for at det opprettes fylkeskommunale lærlingeplasser

388 for utsatte grupper som minoriteter og ungdom med funksjonsnedsettelse for å sikre
389 at flere kommer inn i arbeidslivet.

390 Reklamebransjen kjøper opp lokalsamfunn gjennom å få tilgang til kommunens flater i
391 bysentrum. Bransjen presser på innbyggerne urealistiske skjønnhetsidealer og en
392 forbrukskultur som går på kant med det bærekraftige samfunnet. SV vil ta det
393 offentlige rom tilbake gjennom å nekte reklamebransjen å bruke fylkeskommunens
394 flater.

395

396 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 397 ● styrke det forebyggende arbeidet mot mobbing
- 398 ● jobbe for at ungdom med funksjonsnedsettelse kommer inn i arbeidslivet
- 399 ● jobbe for at alle skoler er universelt utformet
- 400 ● øke de ansattes kompetanse om å oppdage og forebygge seksuell trakassering
- 401 ● innføre lavterskel psykologtilbud på alle videregående skoler i fylket

402

403 **En antirasitisk skole**

404 Skolen er ofte mange folk sitt første møte med rasisme. Derfor er det viktig at elever
405 og lærere får kunnskap om rasisme og hvordan man kan fremme en antirasistisk
406 praksis i skolen. Dette innebærer at det må være mulig å snakke om rasisme i
407 klasserommet, blant annet gjennom god klasseromsundervisning. Skolen er en arena
408 der vi bør jobbe målrettet for å forebygge rasisme. Vi foreslår at det innføres en
409 konkret handlingsplan mot rasisme i skolen.

410 For å kunne jobbe mot rasisme, må man vite hva rasisme er. Å sette ord på rasismen,
411 definerer den og lære seg å gjenkjenne den, er avgjørende for at samfunnet skal
412 kunne ta et oppgjør med rasisme. Alle elever skal føle seg ivaretatt og trygge på
413 skolen.

414 **SV vil:**

- 415 ● Innføre en antirasistisk handlingsplan i skolen.
- 416 ● Sørge for god kartlegging av rasisme i skolen gjennom elevundersøkelsen.

417

418

419

420

421

422 **Opplæring og inkludering av minoritetsspråklige**

423 I Introduksjonsprogrammet for flyktninger arbeider de ansatte med å gi helhetlig
 424 oppfølging til flyktninger de to første årene av deres opphold i landet. Ordningen er
 425 god, men kan styrkes og utvides for å bidra til å følge de som trenger et lengre løp
 426 mot vellykket integrering og tilknytning til arbeidslivet. Ikke alle når målene på de to
 427 årene som introduksjonsprogrammet varer i dag. Flyktninger og innvandreres
 428 kompetanse når det kommer til både arbeidspraksis og utdanning fra eget land må i
 429 større grad verdsettes i våre utdanningsinstitusjoner og i arbeidsliv.

430 Inkludering og integrering av nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, kulturell
 431 bakgrunn, språk, religion og livssynsminoriteter i skolen er en viktig del av kampen
 432 mot et segregert samfunn. Skolen har en viktig rolle i integreringsarbeidet. Vi mener
 433 at inkludering og integrering av personer med migrant- og innvandrerbakgrunn er
 434 viktig fordi de skal få mulighet til å delta og påvirke det samfunnet de nå er en del av.
 435 Skolen er en av de viktigste arenaene i inkludering og integreringsarbeidet, men vi ser
 436 ofte at dette arbeidet havner på siden av resten av det ordinære skoleløpet. Dette er
 437 nettopp dette man ikke ønsker i inkluderings- og integreringsarbeidet.

438 **SV vil:**

- 439 ● sikre at mottaksklasser integreres bedre med resten av klassene på skolen.
- 440 ● ungdomsretten skal gjelde elever som søker asyl på samme måte som elever
- 441 med norsk statsborgerskap eller oppholdstillatelse.
- 442 ● kulturundervisningen må styrkes.
- 443 ● jobbe for bedre støtteordninger for flerspråklige elever
- 444 ● jobbe for forpliktende samarbeid med næringslivet i regionen når det kommer
- 445 til praksisplasser for flyktninger/innvandrere i introduksjonsprogram
- 446 ● undervisning innenfor likestilling, normer, verdier, demokrati og religion og
- 447 livssyn må styrkes.
- 448 ● lærere skal få kompetanse rundt hvordan rasisme utarter seg og hvordan den
- 449 ser ut.
- 450 ● utarbeide en fylkeskommunal handlingsplan mot rasisme. Den må inneholde
- 451 forebygging mot og håndtering av rasisme i skolen.
- 452 ● elevundersøkelser skal sørge for god kartlegging av rasisme i skolen
- 453 ● elevene skal lære om alle de ulike formene for rasisme

454

455 **Desentralisert universitetsstruktur**

456 SV er sterkt imot den økende sentraliseringen av universiteter og vi vil bevare den
 457 desentraliserte universitetsstrukturen vi har i Trøndelag i dag. For eksempel er den
 458 desentraliserte sykepleierutdanningen viktig for å rekruttere fagpersonell til
 459 helsesektoren i Trøndelag.

460 **Trøndelag SV vil:**

- 461 ● beholde en flercampusmodell basert på dagens struktur på Nord Universitet

462

463

464 **Et anstendig arbeidsliv**

465 Et anstendig arbeidsliv kommer ikke av seg selv. I Norge har faste stillinger vært
466 hovedregelen, og “den norske modellen” har gitt oss det gode samfunnet vi har, med
467 relativt lave forskjeller, trygge jobber, anstendige arbeidsforhold og gode
468 velferdsordninger. Dette blir stadig utfordret, og altfor mange har i dag en svakere
469 tilknytning til arbeidslivet.

470 Før sto de ansatte med lua i hånda og håpet på jobb. Nå står tilkallingsvikarer og de
471 deltidsansatte med mobilen i hånda og gjør det samme. Dette er en belastning for
472 den enkelte ansatte, for arbeidsmiljøet, og det kan i mange tilfeller gi et dårligere
473 tilbud/lavere kvalitet for brukeren av tjenester. SV krever at det lyses ut hele og faste
474 stillinger og vil jobbe for en heltidskultur i fylkeskommunen og
475 kommunene. Arbeidsmiljøloven må brukes aktivt for å sikre økning i eksisterende
476 stillinger.

477 Hele stillinger er viktig for likestilling og den enkeltes frihet. Små stillingsbrøker gir
478 ikke grunnlag for boliglån eller økonomisk uavhengighet.. «Frivillig deltid» er ofte noe
479 ansatte velger på bakgrunn av at arbeidet/turnusen er så belastende at den ansatte
480 ikke har mulighet til å stå i full stilling. Det er viktig at turnusarbeidet blir organisert i
481 samarbeid mellom tillitsvalgt, verneombud og arbeidsgiver, og at det aktivt arbeides
482 for at belastningen på den ansatte skal være lavest mulig. En god nok
483 grunnbemanning er også viktig med tanke på arbeidsbelastningen de ansatte
484 opplever. Hyppig vikarbruk fører til at folk har en løs tilknytning til det norske
485 arbeidsliv. Dersom det er fast behov, så skal det være fast ansettelse og vi vil arbeide
486 for at midlertidige stillinger/vikariat blir omgjort til faste stillinger når det i realiteten er
487 et fast behov. Faste hele stillinger er viktig for å sikre best mulig kvalitet i mange
488 tjenester. Behovet for hjelp, omsorg og trygghet ivaretas best av ansatte med hele og
489 faste stillinger. Det sikrer kvalitet i tjenestene, forutsigbarhet for brukere og trygghet
490 for ansatte. Mange kommuner har avtaler med bemanningsbyrå for å dekke behov
491 innen pleie og omsorg eller annen kommunal virksomhet. Folk med lav tilknytning til
492 arbeidslivet er sjeldnere organisert i fagforening, og lav organiseringsgrad er også en
493 trussel mot den norske modellen, og velferdssamfunnet vårt.

494 Arbeidslivskriminalitet, sosial dumping, uønsket deltid, midlertidige ansettelser og
495 bruk av bemanningsselskap er noen av de største truslene mot et trygt og organisert
496 arbeidsliv. Arbeidslivet i Trøndelag skal være godt og inkluderende.

497 **Anbudspolitik**

498 Gjennom underbetaling, svart økonomi og uoversiktlige kjeder av underleverandører
499 tar kriminelle selskaper ut stor profitt. De ansatte, seriøse aktører og hele samfunnet
500 vårt taper på dette. Trøndelag SV vil gjennomføre effektive tiltak for å komme
501 svart arbeid og sosial dumping til livs. Vi må bruke innkjøpsmakta vår til å bygge opp
502 et seriøst næringsliv.

503 Fylkeskommunen bruker mye penger som påvirker arbeidslivet. Gjennom
504 anbudsprosessene så kan de bruke denne innkjøpsmakten til å belønne seriøse
505 aktører og bygge Trøndelag som et fylke med et seriøst arbeidsliv. Trøndelag SV vil
506 kreve streng kontroll med leverandørselskaper og andre som utfører arbeid for

507 fylkeskommunen, og styre unna useriøse aktører. Det kan ikke være kun prisen som
 508 avgjør om en aktør får tildelt prosjekter i anbud, men det må også stilles krav
 509 seriøsitetskrav om for eksempel ryddige arbeidsforhold, tariffavtaler, lærlinger og
 510 likestilling. Dette fører til et bedre arbeidsliv for arbeidstakerne, og kan gi positive
 511 ringeffekter i form av bedre helse og sikrere tilknytning til arbeidslivet for innbyggerne.

512 Krav om lærlinger i bedrifter fylkeskommunen kjøper tjenester av må være en
 513 selvfølge. Unge må få innpass i arbeidslivet, og få mulighet til og utviklet sin
 514 kompetanse på en god måte. Det må stilles krav om at bedriftene har
 515 likestillingsfremmende tiltak som garderobes og arbeidsklær for alle kjønn. Det bør
 516 være en forutsetning at bedrifter som opererer på offentlige kontrakter er gode på
 517 tilrettelegging for et moderne og likestilt arbeidsliv. Mangfold engasjerer våre unge
 518 arbeidstakere og det bør tilrettelegges for mer inkludering på arbeidsplassen også i
 519 forhold til kjønnsidentitet, personer med redusert mobilitet og kognitive utfordringer,
 520 personer med mentale helseutfordringer og innvandring.

521 Tjenester som for eksempel kollektivtransporten, er for viktig for innbyggerne til å
 522 overlates til markedet. Når folk i distriktene blir stående igjen på perrongen uten noe
 523 tilbud, eller skoleelever ikke blir henta av drosjen de venter på, så har politikken feilet.
 524 Infrastrukturen i fylket er for viktig både for innbyggere, miljø og sikkerhet, til at det
 525 kan overlates til markedet. SV ønsker at vi skal kunne ta tilbake oppgaver til offentlig
 526 regi der dette er hensiktsmessig. Frislippet i taxinæringen har gått ut over både
 527 arbeidsforholdene til sjåførene, og tilbudet til befolkningen, spesielt i distriktene.

528 **SV Trøndelag vil:**

- 529 ● jobbe for at fylkeskommunen inngår et aktivt samarbeid med skattevesen og
- 530 arbeidslivsorganisasjoner for å motvirke økonomisk kriminalitet i arbeidslivet
- 531 ● kreve at tariffestede lønns- og arbeidskrav etterleves hos både
- 532 hovedentreprenører og underleverandører
- 533 ● sette krav om seriøsitet for aktører som ønsker å vinne anbud.
- 534 ● innføre et prikkbelastningssystem, der selskaper som overskrider et visst antall
- 535 prikker blir utestengt fra anbudsrunder og oppdrag i to år
- 536 ● kreve at skal det kontraktfestes at avtalen sies opp dersom selskapet nekter
- 537 sine ansatte tariffavtale når fylkeskommunen leier inn ekstern hjelp
- 538 ● kreve at virksomhetene tilbyr lokale lærlingplasser for bransjer hvor dette er
- 539 relevant
- 540 ● kreve at innkjøpskompetansen i fylkeskommunen styrkes og at
- 541 fylkeskommunens rutiner for oppfølging av lover og regler ved anbud og
- 542 innkjøp skjerpes
- 543 ● kreve faste heltidsstillinger som norm blant fylkeskommunens ansatte og kreve
- 544 en gjennomgang av vikarbruken i fylkeskommunen for å sikre at ingen som
- 545 skulle hatt fast ansettelse blir gående med status som vikar
- 546 ● erstatte bruk av innleie med fast ansatte vikarer fra fylkeskommunens egen
- 547 vikarpool
- 548 ● at fylkeskommunen kun benytter restauranter og hoteller med tariffavtale for
- 549 sine møter, konferanser og arrangementer
- 550 ● beholde og styrke LO-koordinatorene
- 551 ● sikre at fylkets ansatte samarbeider tett med LO-koordinatorene for å luke ut
- 552 og avsløre useriøse entreprenører

- 553 ● vurdere om noen oppgaver og tjenester er for viktige for innbyggerne til å
554 overlate til det private markedet

555 **Bo og leve i hele Trøndelag**

556 SV vil jobbe for en balansert utvikling av Trøndelag der alle kan bo og trives i hele
557 Trøndelag. Vi vil jobbe for å utvikle hele Trøndelag fra by til bygd. For å sikre god
558 arealforvaltning, matproduksjon og næringsutvikling trenger vi både byen og bygda.
559 SV mener at livskraftige både bygdesamfunn med spredt bosetting og attraktive byer
560 er viktig.

561 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 562 ● legge til rette for desentraliserte arbeidsplasser i fylkeskommunen
563 ● stimulere til opprettelsen av flere pendlerkontorer i distriktet
564 ● støtte utbygging av hurtigladere for elbil der det ikke er kommersielt lønnsomt
565 ● bygge ut flere hurtiglader for elbil ved fylkeskommunale bygg, fergeleier,
566 rasteplasser og parkeringsplasser ved kollektivknutepunkt
567 ● styrke drosjetilbudet og bestillingstransporten i distriktet
568 ● tillate spredt boligbygging i distriktet der det ikke berører matjord, myr eller
569 sårbar natur.

570 **Mobil- og bredbåndsdekning**

571 Gode mobil- og bredbåndsløsninger er viktig for å opprettholde bosetting, stimulere til
572 næringsutvikling og sikre sysselsetting i hele Trøndelag. Trøndelag SV mener det er
573 et samfunnsansvar å sørge for dette.

574 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 575 ● at fylkeskommunen sikrer bredbåndsutbygging i alle områder i Trøndelag som
576 ikke har grunnleggende bredbåndsdekning (10 Mbps) og i områder som har
577 kapasitet under 30 Mbps.
578 ● at fylkeskommunen sikrer 5G mobilnett i alle områder av Trøndelag hvor det
579 ikke skjer noen utbygging av dette i kommersiell regi.

580 **Jobbe og produsere i hele Trøndelag**

581 Norge må i løpet av meget kort tid vri næring og verdiskaping bort fra det som
582 forurenser, og over til det som bygger på fornybare kilder.. Vi må også slutte å bruke
583 naturen som en engangskopp, og vri økonomien slik at ressursene vi bruker kan
584 brukes på nytt på ulike måter og holdes i sirkulasjon.

585 SV vil øke satsing på forskning og utvikling for et økologisk bærekraftig næringsliv.

586 Selv om utfordringene er gigantiske har vi alle muligheter til å klare det. Vi har store
587 naturressurser, et rikt hav, store skoger, masse energi og meget kompetente
588 arbeidere. Nøkkelen er å omstille Norge fra å være en råvareleverandør av havets og
589 landets rikdommer til å bruke ressursene og kompetansen for å bygge og
590 videreutvikle norsk næringsliv og industri.

591 Trøndelag SV vil føre en aktiv næringspolitikk for hele fylket. Nærings- og
592 distriktspolitikken må bygge på naturgrunnlaget, bedriftene, menneskene og
593 kunnskapsmiljøene.

594 Primærnæringene jordbruk, skogbruk, utmarksnæring/jakt, reindrift og fiske har opp
595 gjennom historien gitt grunnlag for arbeid og bosetting i hele Trøndelag. De siste 70
596 årene har vi sett at antallet arbeidsplasser innenfor primærnæringene har blitt sterkt
597 redusert gjennom nedlegging, større enheter og sentralisering av foredlingsanlegg.
598 Unntaket er fiskeoppdrett, som er ei ny primærnæring, som har gitt en mange nye
599 arbeidsplasser langs trøndelagskysten. Denne næringa har imidlertid store
600 miljøutfordringer. Trøndelag SV ønsker at det legges til rette for en livskraftig og
601 økologisk bærekraftig primærnæring. Målet om et mer miljøvennlig framtidssamfunn
602 bør gi primærnæringene nye muligheter og økt status. Det er bare økologisk
603 bærekraftige næringer som vil overleve i framtida. Derfor må også primærnæringene
604 satse på å bli enda mer miljøvennlig. Gjennom forskning og utvikling må
605 primærnæringene bidra til produksjon av trygg mat, biologisk mangfold, klimavennlig
606 og sirkulær høsting av naturen.

607 **Trøndelag SV vil:**

- 608 ● sikre nasjonalt og lokalt eierskap til naturressursene.
- 609 ● bruke offentlige anskaffelser til å skape etterspørsel etter grønne løsninger
610 levert av norsk industri.
- 611 ● stimulere til sirkulærøkonomi ved å sette krav til materialbruk
- 612 ● øke matproduksjonen og sjølforsyningsgraden basert på norske ressurser.
- 613 ● støtte forskning og tiltak for bedre energigjenvinning og redusere klimautslipp
614 fra landbruk, fiske, havbruk, industri, gjødsling, samferdsel og service.

615

616 **Grønn industri**

617 For å løse klimakrisa og bygge ny, grønn industri, blir hovedoppgaven det neste
618 årene er å overføre kompetanse, teknologi og investeringer fra oljenæringa til andre
619 og nye næringer. Målsetningen må være at så mange arbeidsfolk som mulig skal gå
620 tørrskodd fra oppgaver innen petroleum og leverandørindustri til nye industrieventyr.
621 Fylkeskommunen må derfor de neste årene alltid prioritere å gi sine regionale
622 utviklingsmidler og forskningsmidler til prosjekter og bedrifter som bidrar til denne
623 omstillingen.

624 Trøndelag har mange fortrinn både når det gjelder naturressurser, kompetanse og
625 teknologiutvikling og eksisterende næringsliv som gir fylket et fortrinn i utviklinga av
626 grønne arbeidsplasser. Disse fortrinnene må vi utnytte når vi utvikler grønne
627 arbeidsplasser.

628 Fylkeskommune har også et spesielt ansvar for å stimulere til oppbygging av grønn
629 industri ved selv å etterspørre utslippsfri teknologi og klimavennlige produkter i sine
630 innkjøp. Ingen av fylkeskommunens investeringer og virkemidler skal undergrave
631 Parisavtalens mål om å ikke øke temperaturen med mer enn 1,5 grader.
632 Fylkeskommunen må i alle innkjøp sørge for at miljø og klima vektas minst 50
633 prosent, og/eller stille krav om nullutslipp der teknologien er tilgjengelig.

634 Den sirkulære økonomien byr på store muligheter for norsk industri. I Norge er vi
 635 gode til å håndtere avfallet fra industrien. Utfordringen er hvordan vi skal gi avfallet
 636 nytt liv og gjøre det om til en ressurs. Da kan vi i teorien bli selvforsynt på ressurser.
 637 Det er ikke bare bra for miljøet, men har også flere fordeler. En overgang til sirkulær
 638 økonomi ikke bare redde naturen, men også gi økt konkurransekraft. Fylkets og
 639 kommunenes egne innkjøp og anskaffelser kan spille en viktig rolle ved at
 640 bærekraftige løsninger som bruker avfall som ressurs vektlegges sterkere.

641 Trøndelag har også et stort potensiale for å utvikle grønn industri gjennom biobasert
 642 avfall. Bioavfall kan brukes som energikilde gjennom biogass, og matavfall kan
 643 brukes til fôr eller gjødsel, som igjen kan brukes som ressurs.

644 **Derfor vil SV:**

- 645 ● vekte miljø og klima med minst 50 prosent i alle fylkeskommunale innkjøp
- 646 ● velge nullutslippsløsninger ved anskaffelse av nye busser, ferger og
- 647 hurtigbåter
- 648 ● støtte forskning og utvikling av sirkulær industri
- 649 ● kreve at fylkeskommunen vektlegger innkjøp av resirkulerte materialer ved
- 650 egne anskaffelser
- 651 ● stimulere til utvikling av mer produksjon av produkter fra bioavfall.

652 **Jordbruk**

653 Hver dag nedlegges det er gårdsbruk i Norge. SV vil snu dette. Vi trenger flere i
 654 primærnæringa, ikke færre. Trøndelag produserer over en fjerdedel av maten som
 655 produseres i Norge. Vi kalles Norges spiskammers, og vi har derfor et stort ansvar
 656 når det gjelder matsikkerhet, dyrevelferd, og arbeidervelferd.

657 Gjennom miljøvennlig produksjon får vi trygg mat, biologisk mangfold og et
 658 mangfoldig kulturlandskap. Derfor er det viktig med et sterkt jordvern, at vi beholder et
 659 mangfold i bruksstørrelser og foredlingsanlegg og at vi slår ring om et solidarisk
 660 landbrukssamvirke.

661 SV vil øke graden av selvforsyning av mat og bruken av kortreiste matvarer både for
 662 å redusere klimagassutslippene, men også med hensyn til samfunnssikkerhet og
 663 beredskap med tanke på svikt i avlinger på grunn av klimaendringer og uro i verden.

664 **Trøndelag SV vil:**

- 665 ● øke selvforsyningsgraden på mat basert på lokale ressurser og et sterkt
- 666 importvern.
- 667 ● øke støtten til innovasjon i landbruket
- 668 ● bedre arbeidsvilkårene til bonden og produsentene
- 669 ● ha en nullvisjon for nedbygging av dyrkajord, og derfor kreve stans i store
- 670 motorveiprosjekter som legger dyrka jord under asfalt.
- 671 ● Kreve bedre ordninger for avløsning ved ferie og fritid for bønder
- 672 ● sikre stimulerings tiltak for at bønder kan være med på det grønne skiftet
- 673 ● jobbe for skjerping av jord- og konsesjonslover, og innføring av
- 674 driftsvansketillegg, for å bevare dyrka jord og for å slippe til ungdom i
- 675 jordbruket.
- 676 ● arbeide for desentraliserte kornlager

- 677 ● dempe konflikten mellom tamme beitende dyr i utmark og rovdyr gjennom å
- 678 videreføre rovdyrforliket på Stortinget
- 679 ● stimulere til forskning på førsammensetninger som reduserer klimagassutslipp
- 680 ● stimulere til utvikling av landbruksmaskiner som kan gå på biodiesel.
- 681 ● sikre at fylkeskommunen får en rolle som koordinator og bistand til
- 682 landbrukskontorene i kommunene.
- 683 ● Styrke kursvirksomheten opp mot bønder på Mære og Skjetlein
- 684 ● stimulere til klimatiltak i jordbruket
- 685 ● kreve at tollvernet styrkes
- 686 ● si nei til tollfrie kvoter på melkeprodukter
- 687 ● jobbe for ordninger som stimulerer unge til å bli bønder
- 688 ● styrke landbruksskolene Mære og Skjetlein
- 689 ● sørge for at fylkeskommunen samarbeider med landbruksorganisasjonene for
- 690 å støtte næringene i en bærekraftig omstilling for å løse både klimakrisen og
- 691 naturkrisen.
- 692 ● fortsette forsøksvirksomhet med karbonfangst og jordforbedring ved hjelp av
- 693 biokull eller andre metoder for karbonfangst og -lagring.

694 **Skogbruk**

695 Trevirke er et miljøvennlig byggemateriale. Skog binder CO2 men trevirke kan også
 696 erstatte oljebaserte produkter og kan bli til et viktig førmiddel i f.eks.
 697 fiskeoppdrettsnæringa.

698 SV mener skognæringa er viktig for landet. SV vil Jobbe for at all hogst skjer innenfor
 699 PEFC rammeverket bransjen selv har laget. Det er den beste måten å bevare
 700 artsmangfoldet og biotopene på.

701 Skog bør vokse der den naturlig hører heime og bør ikke plantes på dyrkajord og i
 702 strandsonen. For å få fram tømmer fra skogen er det nødvendig med skogsbilveger.
 703 Skogsbilveger bør bygges mest mulig skånsomt i naturen.

704 De grønne næringene må satses på i form av innovasjon, målrettede subsidier og
 705 distriktsvennlige tiltak. Landbruket trenger også en langsiktig satsning med forutsigbar
 706 økonomi.

707 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 708 ● være en proaktiv og konstruktiv samarbeidspartner for å oppnå frivillig vern av
- 709 aktuelle skogsområder der dette foreslås
- 710 ● legge til rette for et aktivt skogbruk som ivaretar verdiskaping, klima- og
- 711 naturmangfoldshensyn.
- 712 ● stimulere til lukket hogst og plukkhogst fremfor flatehogst
- 713 ● stimulere til planting på gjengroingsarealer
- 714 ● stille krav om tre som byggemateriale fylkeskommunale nybygg
- 715 ● stille krav om lang levetid og gjenbruk av tre i byggematerialer
- 716 ● kreve miljøsertifisering av tre som byggemateriale med krav om bærekraftig
- 717 hogst som bevarer bunndekke
- 718 ● jobbe for at skogbruksnæringa reduserer spor i bunndekke ved hogst
- 719 ● bygge nye skogsbilveger der det er størst effekt for å redusere fotavtrykket i
- 720 terrenget
- 721 ● stimulere til bruk av skog på langlevende produkter

- 722 ● stimulere til gjenbruk av trematerialer, f.eks ved rensing av tre og gjenbruk som
- 723 bygningsplater
- 724 ● stimulere til økt bruk av lukket hogst fremfor flatehogst
- 725 ● kreve at det tas mer hensyn til sårbare arter ved hogst
- 726 ● redusere varig nedbygging av natur
- 727 ● kreve miljømerking og sertifisering ved alle innkjøp for å sikre vern av biologisk
- 728 mangfold
- 729 ● aktivt bruke støtteordninger for å stimulere til å ivareta det biologiske
- 730 mangfoldet
- 731 ● jobbe for fylkeskommunale tilskudd til lukket hogst og ikke flatehogst
- 732 ● støtte frivillig vern av skog
- 733 ● stimulere til mer frakt av tømmer på bane
- 734 ● jobbe for at fylkeskommunen informerer private skogeiere om hvilke
- 735 naturpositive tiltak i skog som finnes
- 736 ● jobbe for at fylkeskommunen informerer private skogeiere om
- 737 fleralderskogbruk og muligheter for andre, mindre intensive former for
- 738 skogsdrift
- 739 ● jobbe for at fylkeskommunen informerer private skogeiere om mulighetene
- 740 som ligger i bruk av skogfond til skogkultur, skogbruksplanlegging og
- 741 skogproduksjon med sikte på fleralderskogbruk og annen alternativ skogsdrift
- 742 ● forby planting av sitkagran og andre fremmede tresorter i Norge.

743 **Havbruk**

744 Naturmangfoldloven forplikter det offentlige til å ta vare på artsmangfoldet og de
 745 naturgitte ressurser vi har. Det betyr å bruke naturressursene på en bærekraftig måte,
 746 og å sørge for vern av rødlistede og sårbare arter, sjeldne naturtyper og verdifulle
 747 naturområder.

748 Da trengs det tre endringer i forvaltningen av havbruksnæringen i dag. Vi må endre
 749 trafikklyssystemet som bestemmer hvor det er bærekraftig å drive oppdrett, og
 750 anbudssystemet som bestemmer hvordan konsesjoner til å drive oppdrett gis. I tillegg
 751 må vi styrke kommunenes inntekter fra produksjon.

752 Det må ikke gis nye konsesjoner for oppdrett av laks, uten at lus- og
 753 rømningsproblematikken er løst. Eksport fra dagens eksisterende fiskeoppdrett gjøres
 754 hovedsakelig ved transport på veg, dette er både klimaskadelig og gjør Trøndelags
 755 bilveier mer utsatt for ulykker.

756 **Trøndelag SV vil:**

- 757 ● jobbe aktivt for tiltak og forskning som sikrer at dagens importert fôr til
- 758 oppdrettslaks erstattes med lokalprodusert fôr fritt for miljøgifter
- 759 ● stille krav om økologisk bærekraftig oppdrett med utslippsfrie og
- 760 rømningssikre, lukkede anlegg
- 761 ● etablere omfattende forskningsprogram for å gjøre oppdrett mer miljøvennlig
- 762 ● gå imot ytterligere oppdrettskonsesjoner utenfor Trøndelagskysten, inntil
- 763 problemene med lakselus og rømming er løst, samt arbeide for at oppdrett av
- 764 torsk avvikles og at lakseoppdrett fases over i lukkede anlegg
- 765 ● arbeide for å få fiskeeksporten over fra vei og til bane og sjø
- 766 ● si nei til alle oppdrettsanlegg i Trondheimsfjorden

- 767 ● sørge for at fylkeskommunen starter samarbeide med havbruksbedrifter og
768 organisasjoner for å skape et fossilfritt og vesentlig mer bærekraftig havbruk.

769 Mineralnæringa

770 Trøndelag SV ønsker en grundig kartlegging av mineralressursene i hele Trøndelag.
771 Mineralressursene er fellesskapets ressurser. En utvinning av ressursene i Trøndelag
772 må derfor skje gjennom opprettelsen av et statlig mineralselskap som sikrer at
773 inntekter til fellesskapets ressurser går tilbake til fellesskapet og ikke til profitt for
774 private norske eller utenlandske selskap.

775 Gruvedrift er uttak av ikke-fornybare ressurser, og krever langsiktig planlegging ut fra
776 samfunnets reelle behov, ikke kortsiktig profitt. Det skal ikke være lov å dumpe
777 restmasser som avfall i trønderske fjorder eller vann, og underjordsdrift skal være
778 hovedregelen for drift, ikke dagbrudd.

779 Trøndelag SV vil:

- 780 ● arbeide for at mineralutvinning skal foregå på en bærekraftig måte, og kreve at
781 utslipp fra mineralindustrien renses
782 ● opprette et statlig eid selskap for utvinning av mineraler
783 ● kreve høye miljømessige vilkår for gruvedrift
784 ● arbeide for rammevilkår som gir full utnyttning av restmassene fra gruvedrift
785 ● kreve at det blir gjennomført kartlegging av giftig avrenning fra alle gamle
786 gruver i fylket
787 ● etablere langsiktige og effektive tiltak mot avrenning fra eldre gruver i
788 Trøndelag
789 ● innføre forbud mot å dumpe gruveavfall i fjordene
790 ● kreve at arbeidet med vannforskriften styrkes og forurensende gruveavrenning
791 stanses
792 ● jobbe for en helhetlig nasjonal mineralstrategi som inkluderer kartlegging til
793 lands og på sokkel og urban mining i et sirkulært perspektiv, og som styrker
794 Norges Geologiske Undersøkelse som ligger på Lade

795 Reiseliv

796 Det er både klima- og miljøvennlig å tilrettelegge for mer lokalbasert turisme og at
797 nordmenn reiser mer på Norgesferie. SV vil utvikle det trønderske reiselivet og mener
798 at Trøndelag har et stort potensiale for å utvikle et økologisk bærekraftig som kan
799 skape viktige arbeidsplasser.

800 Trøndelag SV:

- 801 ● legge til rette for utslippsfrie og/eller kollektivbaserte reiselivsopplevelser
802 ● stimulere til ei økologisk bærekraftig reiselivsnæring i Trøndelag.
803 ● sørge for at fylkeskommunen aktivt samarbeider med reiselivsnæringen
804 ● sørge for at fylkets attraksjoner gir vekselvirkning til hverandre, slik at
805 besøkende kan bli værende lenger og få en helhetlig reiselivsopplevelse i hele
806 Trøndelag.

807 **Jakt og fiske og friluftsliv:**

808 Jakt, fiske og friluftsliv skal være en mulighet for alle som bor i Norge, og fortsatt være
809 en del av det enkle naturvennlige friluftsliv som ivaretar norske tradisjoner og landets
810 kulturarv. Naturen skal sikres ved at jakt, fiske og friluftsliv utøves gjennom
811 kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning og bruk slik som i samfunnet forøvrig.

812
813 Jakt må skje på en skånsom måte og uttak må skje på grunnlag av
814 forskningskunnskap. SV mener jakt på truede arter må stanses inntil bestanden har
815 tatt seg opp igjen. Dette gjelder bla. jakt på rype. Felling av rovdyr må skje med
816 grunnlag i rovdyrforliket på Stortinget.

817

818

819 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 820 ● Sikre allmenn tilgang til fjell, fjord og sjø til utøvelse av jakt, fiske og
821 friluftsliv.
- 822 ● bidra til å stanse tapet av artsmangfoldet og hindre spredning av
823 introduserte arter.
- 824 ● støtte tiltak som bidrar til å bekjempe pukcellaks og bevare stedeagne
825 villaksstammer.
- 826 ● sikre det indre og ytre vernet i nasjonale laksefjorder slik intensjonen var
827 ved etableringen.

828

829

830

831 **Kraftproduksjon**

832 I dag styres tilgangen gjennom et marked, og Norge er tett koblet med det europeiske
833 markedet. Når Russland har strupet tilgangen på gass, samtidig som Europa opplever
834 en historisk tørke, har det ført til at prisene har løpt løpsk, uten at det er gjennomført
835 tiltak for å styre markedet. Dette har også påvirket Norge, og presset opp de norske
836 prisene på strøm. SV mener vi må ta politisk kontroll over dette markedet for å sikre
837 lavere og stabile strømpriser på sikt. SV vil jobbe for å få markedet og prisene under
838 kontroll, samtidig som vi bedrer forsyningssikkerheten.

839 **Derfor vil SV:**

- 840 ● at staten tar på seg rollen som leverandør av strømmen gjennom et statlig
841 selskap – Statsstrøm – som kjøper inn strøm og selger den videre til folk og
842 næringsliv gjennom langsiktige avtaler.
- 843 ● at kraftproduksjon i større grad skal kunne prioriteres til bestemte formål som
844 utvikling av grønn industri basert på kriterier som kutt i klimautslipp,
845 arbeidsplasser og verdiskapning.
- 846 ● begrense eksport slik at vi ikke får nedtapping av magasinene når dette er
847 nødvendig for å sikre en rimelig strømpris. Det må sikres økt krav til
848 magasin-fylling, hva det vil bety for strømprisene gjennom året, flomsikring,
849 kraftproduksjon og forsyningssikkerhet.

- 850 • kreve at Norge må ha råderett over egne kraftressurser. SV er mot norsk
- 851 deltakelse i EUs energiunion og EUs energibyrå ACER, og vil ta EUs tredje
- 852 energimarkedspakke ut av EØS-avtalen.
- 853 • kreve at det offentlige eierskapet til vannkraften forsvares, og alle forsøk på
- 854 privatisering avvises. Det må innføres de samme krav til offentlig eierskap for
- 855 store vindkraftanlegg som for store vannkraftanlegg. Offentlig eierskap til
- 856 småkraft må utredes.
- 857 • støtte prosjekter som stimulerer til energieffektivisering
- 858 • samarbeide med bransjeorganisasjonene og partene i arbeidslivet om tiltak for
- 859 energiøkonomisering i industri og næringsliv, og stille krav blant annet om
- 860 utnyttelse av spillvarme.

861

862 **Fattigdomsbekjempelse**

863 Trøndelag SV vil bekjempe fattigdom gjennom målrettede tiltak for de aller dårligst
 864 økonomisk stilte. Fattigdom fører til dårlige levevilkår og folkehelse. Familier med
 865 dårlig økonomi er overrepresentert blant de som har tiltak fra barnevernet. Langvarig
 866 levekårsutfordringer kan føre til apati og veien til aktivitet og arbeid blir vanskeligere.
 867 Det må utvikles et tettere og helhetlig samarbeid mellom aktuelle hjelpeinstanser i
 868 fylke, rundt familier som lever i fattigdom.

869 **Trøndelag SV vil:**

- 870 • bruke tilskudd innen kultur og idrett som virkemidler for å fremme inkludering
- 871 og sosial rettferdighet
- 872 • øke tilskudd til ideelle aktører som arbeider med fattigdomsbekjempelse og
- 873 sikre ferietilbud for barn
- 874 • videreutvikle Trøndelagsmodellen gjennom å øke dens kapasitet
- 875 • iverksette nye tiltak for å få ungdom som står utenfor i jobb eller utdanning i
- 876 samarbeid med Nav, kommuner, helse og vekstbedrifter
- 877 • iverksette helhetlige tilbud som gir ungdom troa på seg selv

878

879 **Kultur, idrett og friluftsliv**

880 Kunst og kultur en viktig del av folks liv og er en viktig brobygger mellom folk.
 881 Kulturelle aktiviteter skaper kontakt og engasjement. Felles kulturopplevelser på tvers
 882 av alder, politisk ståsted og tro kan øke forståelsen og respekten for hverandre.
 883 Trøndelag SV vil støtte mangfoldet av kulturaktiviteter i nærmiljøene. Vi ser også
 884 betydningen av sentrale kulturinstitusjoner som viktige støttespillere for lokale krefter.

885 Kulturpolitikken er en viktig bærebjelke for regional utvikling. Norske kunstneres
 886 inntekt fra kunstnerisk arbeid har gått ned. Trøndelag SV ønsker at kunstnerne
 887 arbeidsvilkår styrkes ved at en større del av kulturbudsjettet kommer kunstnerne til
 888 gode. Kulturarrangementer med offentlige tilskudd må forplikte seg til å betale
 889 honorarer over anbefalt minstetariff. Vi vil styrke museene i Trøndelag, som med sin
 890 betydelige faglige kompetanse kan veilede og utvikle de lokale museene.

891 Bibliotekene er en viktig kulturformidler og møteplass i lokalsamfunnet som må
 892 styrkes og videreutvikles. Kommunereformen må ikke føre til nedlegging av bibliotek i

893 fylket.Trøndelag SV vil at fylkeskommunale bygg reises med tanke på flerbruk i tillegg
894 til å ivareta behov for det frivillige kulturlivet.

895 Trøndelag Sv vil jobbe for at mennesker med funksjonsnedsettelse uansett alder får
896 mulighet til en aktiv fritid med meningsfulle fritids-, kultur- og idrettsaktiviteter,
897 gjennom universell utforming/tilgjengelighet til alle fritidsarenaer,og gratis ledsager
898 ved alle typer fritids- og kulturtilbud i fylkeskommunal regi.
899

900 **Trøndelag SV vil derfor:**

- 901 ● videreutvikle Den kulturelle skolesekken
- 902 ● gi tilskudd til viktige lokale kulturarrangement
- 903 ● vil opprettholde og videreutvikle fylkeskunstnerordningen for skapende og
904 utøvende kunstnere
- 905 ● øke den økonomiske støtta til sørsamisk språkopplæring
- 906 ● støtte aktivt opp om utbygginga av kultursenteret Saemien Sijte på Snåsa
- 907 ● videreutvikle fylkesbiblioteket som utviklingsaktør og arbeide for at bokbussen
908 styrker samarbeidet med andre kulturinstitusjoner
- 909 ● styrke museene i Trøndelag
- 910 ● jobbe for å styrke økonomien til viktige kulturinstitusjoner i fylket

911

912 **Idrett**

913 Idrett er viktig for folkehelse, inkludering og mestring for folk i alle aldre. Derfor vil SV
914 jobbe for et bredt idrettstilbud i hele Trøndelag. Målet må være et flest mulig skal
915 være aktive i idretten lengst mulig.

916 For mange er det en økonomisk barriere som hindrer dem fra å delta i
917 idrettsaktiviteter. For Sv er det derfor viktig å føre en politikk som gjør barne- og
918 ungdomsidretten billigst mulig gjennom gode støtteordninger, gratis halleie og stor
919 deltakelse fra frivilligheten.

920 SV vil jobbe for at all idrett i Trøndelag skal være åpen for alle uavhengig av kjønn,
921 funksjonsnivå, ferdigheter, etnisitet og religion.

922 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 923 ● ha gratis halleie i alle fylkeskommunale haller
- 924 ● støtte prosjekter og tiltak i idretten for å sikre økt inkludering og forebygging av
925 utenforskap blant barn og unge
- 926 ● jobbe for at flere idrettslag har paraidrett som en naturlig del av idrettslagets
927 aktivitetstilbud
- 928 ● jobbe for en regional ishall for idretter som skøyter, ishockey og kunstløp
- 929 ● sikre at kommunene avsetter areal for idrett i sine kommunale arealplaner
- 930 ● kreve av idretten også tar et miljø- og klimaansvar ved oppføring og drift av
931 nye anlegg
- 932 ● videreutvikle dagens idrettsfaglige studietilbud ved de videregående skolene i
933 Trøndelag med spesielt fokus på kombinasjonen yrkesfag og toppidrett.
- 934 ● jobbe for at alle idrettsanlegg i Trøndelag er universelt utformet og tilgjengelig
935 for alle uavhengig av funksjonsnivå.

936 **Friluftsliv**

937 Friluftsliv er svært viktig for mange mennesker i Norge. Gjennom friluftslivet blir folk
 938 glad i naturen, og det er bra for folkehelsa. Det offentlege må derfor legge til rette for
 939 at alle som ønsker det, skal ha god tilgang til naturen. SV ønsker derfor en aktiv
 940 friluftslivspolitik som tar vare på viktige friluftslivsområder,
 941 tilrettelegger for alle og utvikler attraktive aktivitetstilbud for folk.
 942 Allemannsretten er eit viktig prinsipp i Norge. Den sikrer folk rett til eit aktivt friluftsliv.
 943

944 **Derfor vil Trøndelag SV:**

- 945 ● sikre natur- og friluftslivsområder nær der folk bor, for å fremme trivsel,
 946 livskvalitet og god folkehelse.
- 947 ● bidra til å restaurere viktige natur- og friluftslivsområder, for eksempel myrer og
 948 andre våtmarker, som er ødelagt.
- 949 ● stanse nedbyggingen av strandsonen, og sikre og forbedre allmennhetens
 950 tilgang til denne.
- 951 ● etablere et samarbeid med fylkeskommunen og nabokommuner for å sikre
 952 større sammenhengende naturområder for friluftsliv, på tvers av
 953 kommunegrenser.
- 954 ● bevare naturen som en viktig arena for å oppleve ro og stillhet, og begrense
 955 motorisert ferdsel i natur og friluftslivsområder.
 956

957 **Kulturminnevern**

958 Trøndelag SV ønsker å være fanebærer for at den trønderske byggeskikken,
 959 kulturlandskapet og fjordkulturen fortsatt skal være kilde til opplevelser i hele
 960 Trøndelag. Landbruket gjennomgår nå store og dramatiske driftsendringer og
 961 overgangen til mer industrialisert drift fører til et stort tap av både små gårdstun og de
 962 karakteristiske trønderske firkanttunene som er unike for vår region. Samtidig med
 963 dette bygges matjord ned i et voldsomt tempo for å få til lettvinnt bolig- og
 964 næringsutvikling. Tapet av matjord er ikke bare et angrep på framtidens
 965 matproduksjon, det er også ødeleggende for opplevelsen av det særegne
 966 kulturlandskapet i Trøndelag.

967 Det er lang tradisjon for båttrafikk på Trondheimsfjorden. Flere steder som på
 968 Fosenkaia og Kjerknesvågen, er det i dag livskraftige veteranbåtmiljøer og det er flere
 969 nasjonalt verdifulle fartøy i fylket, som Hansteen, Stoksundferja, Tampen, Værdalen
 970 og jekta Pauline. Når oppgaver nå flyttes fra riksantikvaren til fylkeskommunen, må
 971 fartøyvernet styrkes i regional kulturminneforvaltning.

972 Å ta vare på stående bygninger er mer klimagunstig enn å rive og bygge nytt.
 973 Trøndelag SV vil derfor alltid se på muligheter for å rehabilitere gamle bygg fremfor å
 974 bygge nytt, alternativt sikre bevaring av eldre fylkeskommunens bygg ved å selge
 975 dem til kjøpere som er har interesse av å bevare dem.

976 Fylkeskommunen er i betydelig grad eiere av vernede og fredede bygninger, samtidig
 977 som de er håndhevere av kulturminneloven og plan- og bygningslov og for å arbeide
 978 for de nasjonale mål på kulturarvfeltet. SV vil jobbe for at fylkeskommunen tar det
 979 ansvaret de har for å opptre forbilledlig som huseiere og sikrer at ikke bygg med
 980 kulturell verdi ikke forfaller eller blir ødelagt av brann eller hærværk.

981 Eiere av viktige kulturminner opplever en stadig større utfordring med å tilrettelegge
 982 og sørge for forsvarlig drift av eiendommene slik at de er åpne og tilgjengelige for
 983 allmennheten og til glede for de mange tilreisende i Trøndelag. Ansvarer kan ikke
 984 lenger kun tillegges frivilligheten, men må sikres gjennom tilskuddsordninger.

985 Nær 200.000 bygg står tomme i norske grender og bygder. Det er god klimapolitikk å
 986 jobbe for at det bor noen i disse husene istedenfor at de står og forfaller. målet må
 987 være å snu fraflyttingen og i stedet tilføre bygdene menneskelige ressurser og skape
 988 vekst.

989 **Trøndelag SV vil:**

- 990 ● arbeide for å ta vare på Trøndelags materielle og immaterielle kulturarv
- 991 ● arbeide for flere midler til bevaring av kulturlandskap
- 992 ● arbeide aktivt for å verne om et representativt utvalg materiell- og immateriell
 993 kulturarv i Trøndelag
- 994 ● Jobbe for at fylkeskommunen har nok ressurser til å være en god veileder for
 995 kommuner og enkeltpersoner i arbeidet med verning og bevaring av
 996 kulturminner og kulturmiljø.
- 997 ● jobbe for at fylkeskommunen etablerer en tilskuddsordning til drift av frivillige
 998 organisasjoner som eier viktige kulturminner,
- 999 ● jobbe for bevaring verneverdige hus, kulturmiljøer og andre kulturminner i fare
 1000 for å bli revet, forfalle eller på annen måte forringes.
- 1001 ● arbeide for god forvaltning og utvikling av verdensarvverdiene i Røros
 1002 Bergstad og Circumferensen
- 1003 ● jobbe for at fylkeskommunen fortsetter å være med i den nasjonale satsingen
 1004 Lys i gamle hus.
- 1005 ● at Trøndelag fylkeskommune tar initiativ overfor lokale og statlige
 1006 myndigheter, til å etablere et nasjonalt fartøymuseum i regionen
- 1007 ● jobbe for bevaring av trehusmiljøet Grensen i Trondheim
- 1008 ● jobbe for bevaring av det gamle trehusmiljøet i Stjørdal
- 1009 ● sikre at herregårdslandskapet på Lade i Trondheim tas vare på og ikke
 1010 forringes av ny bebyggelse
- 1011 ● jobbe for bevaring av lysthusene i Trondheim
- 1012 ● sikre bevaring av Jugendronninga i Elgeseter Gate
- 1013 ● sikre bevaring av Steinvikholmen

1014

1015 **Et inkluderende Trøndelag**

1016 I et rettferdig og demokratisk samfunn har alle like muligheter og rettigheter til å leve
 1017 frie og selvstendige liv. Å bygge et samfunn for alle handler om likestilling og
 1018 menneskerettigheter. Funksjonshemming oppstår først og fremst gjennom
 1019 samfunnsskapt barrierer. SV sin politikk skal bygge ned slike funksjonshemmende
 1020 barrierer.

1021 Alle med funksjonsvariasjon skal være trygge på at fellesskapet stiller opp. Dette
 1022 gjelder også familier som skal få eller får et barn med funksjonsvariasjon. All
 1023 infrastruktur og offentlige rom skal være tilgjengelige for personer med
 1024 funksjonsnedsettelse. SV vil ha et inkluderende arbeidsliv, tilpasset opplæring for

1025 barn og unge, og sikre at alle får den tilrettelegging, bistand, hjelpemidler og
1026 oppfølging de trenger for å leve liv i tråd med egne ønsker og verdier.

1027

1028 **Trøndelag SV vil derfor:**

- 1029 ● kreve at FN konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt
1030 funksjonsevne (CRPD) må innarbeides i menneskerettsloven på lik linje som
1031 kvinne og barnekonvensjonen.
- 1032 ● jobbe for at alle kommunens skoler er universelt utformet og tilgjengelige
- 1033 ● jobbe for at fylkeskommunen har arbeidsbygg og ikt-systemer som er
1034 universelt utformet
- 1035 ● sikre at fylkeskommunen har en rekrutteringsstrategi for mennesker med
1036 funksjonsnedsettelse
- 1037 ● sikre at fylkeskommunen samarbeider med Nav om tilrettelegging, og har som
1038 mål at minst 5 prosent av nyansatte i kommunen skal ha en
1039 funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en
- 1040 ● øke ansattes kompetanse om psykisk helse og støttende relasjoner
- 1041 ● motvirke digitalt utenforskap

1042

1043 **Integrering**

1044 Alle som bor i Norge skal ha mulighet til å leve gode og selvstendige liv, også de som
1045 har innvandret eller flyktet hit. I hovedsak går integreringen bra, noe vi ser ved at
1046 mange unge med innvandrerbakgrunn lykkes i utdanning og arbeidsliv. Samtidig er
1047 det utfordringer. Vi må øke innvandrerkvinnens deltakelse i arbeidslivet, styrke
1048 norskopplæringen og ta utfordringer med æreskultur på alvor. Rasisme og
1049 fremmedfiendtlighet må bekjempes samtidig.

1050 Samfunnet må samtidig satse tungt på integrering gjennom språkopplæring og
1051 arbeid, og det må sørges for ressurser til å følge opp de kravene som vi stiller. Vi må
1052 bekjempe fattigdom og sikre ordentlige og trygge boforhold. Det er ingen som blir
1053 integrert av å ha barn som vokser opp i fattigdom. Inkludering av innvandrere må
1054 starte fra dag én, med god norskopplæring og mulighet til deltagelse i arbeid- og
1055 samfunnsliv. SV vil kjempe mot en stadig økende tendens til mer midlertidig opphold
1056 og manglende respekt for retten til familieliv. Vi må tette gapet mellom hva
1057 arbeidslivet krever, og hva folk kan.

1058 Fylkeskommunen har overtatt flere regionale integreringsoppgaver som tidligere lå
1059 hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Dessverre fulgte det ikke med
1060 tilstrekkelig med midler med fra statlig hold da fylkeskommunen overtok disse
1061 oppgavene. For å sikre at integreringsarbeidet ikke går på bekostning av andre
1062 oppgaver fylkeskommunen har vil SV jobbe for at disse oppgavene fullfinansiert fra
1063 staten.

1064 **Trøndelag SV vil derfor:**

- 1065 ● jobbe for gratis kollektivtransport til papirløse flyktninger
- 1066 ● sikre at fylkeskommunens oppgaver på integreringsområdet blir fullfinansiert
1067 fra staten
- 1068 ● jobbe for forebygging av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og
1069 kjønnslemlestelse gjennom å bygge nettverk, dele kompetanse og samarbeide
1070 med relevante myndigheter og andre aktører på regionalt og kommunalt nivå.

- 1071 ● styrke den flerkulturelle kompetansen i fylkeskommunen
 1072 ● sikre at flyktninger med særskilte behov blir bosatt raskere
 1073 ● jobbe for forpliktende samarbeid med næringslivet i regionen når det kommer
 1074 til praksisplasser for flyktninger/innvandrere i introduksjonsprogram

1075

1076 Samiske spørsmål

1077 Reindrift er grunnlaget for den sørsamiske kulturen i Trøndelag. Reindrifta er en
 1078 miljøvennlig høsting av naturen som bidrar til mat, klær, kunst og biologisk mangfold.
 1079 Ny teknologi og nye driftsformer utfordrer også den økologiske bærekrafta i
 1080 reindriftsnæringa. Som alle andre må også reindriftsnæringa bruke forskning og
 1081 utvikling til å opprettholde en økologisk bærekraftig næring. Arealkrevende utbygging
 1082 av hytter, vindkraftverk, vannkraft og veger har fratatt og forstyrret reindrifta i mange
 1083 områder i Trøndelag. I tillegg er reindrifta sårbar for klimaendringene.

1084 Vindkraftutbyggingen på Storheia på Fosen er et eksempel på overgrep fra
 1085 storsamfunnet ovenfor reindrifta. SV mener hensynet til reindrifta må få en mye mer
 1086 sentral plass ved arealkrevende reguleringsplaner i reindriftsområdene.
 1087 Fylkeskommunen har en viktig oppgave i å støtte sørsamisk språk og kultur som
 1088 bidrar til at ungdom fortsatt rekrutteres til reindrifta og til å styrke sørsamisk kultur i
 1089 Trøndelag.

1090 Den samiske befolkningen har rett til helse- og sosialtjenester som tar utgangspunkt i
 1091 samisk språk og kultur. Dette blir innfridd i for liten grad i dag. SV mener at
 1092 fylkeskommunen kan være en viktig fasilitator og bidragsyter for å sikre bedre
 1093 forskning på dette området og få likeverdige helse- og sosialtjenester for den samiske
 1094 befolkningen.

1095 De videregående skolene i Grong Røros har et særskilt ansvar som sørsamiske
 1096 ressurskoler innenfor samiske fag i videregående skole. Her må det sikres nok
 1097 ressurser og ansatte med god kompetanse.

1098 I dag opplever mange samer hets og hverdagsrasisme. SV vil jobbe for å bekjempe
 1099 dette.

1100 De samiske språkene er likeverdige språk og likestilte med norsk. Bruk av samiske
 1101 språk er en grunnleggende rettighet. SV vil jobbe for å bevare og styrke samiske
 1102 språk og legge til rette for synliggjøring og aktiv bruk av samiske språk på aktuelle
 1103 arenaer.

1104 Trøndelag SV vil derfor:

- 1105 ● arbeide for at det settes inn tiltak for å forebygge og bekjempe
 1106 hverdagsrasisme og samehets.
 1107 ● kreve at det søkes konsultasjon med direkte berørte parter eller Sametinget i
 1108 saker som berører samiske interesser og at samiske interesser blir tatt hensyn
 1109 til arbeide for å sikre reindrifta, ved å trygge beitearealer og reinflytteleier, og
 1110 unngå arealinngrep som begrenser utviklingsmulighetene til reindriftsnæringa
 1111 ● si nei til bygging av vindkraftverk i reinbeiteområder
 1112 ● støtte forskning for mer kunnskap om sørsamisk helse
 1113 ● sørge for at fylkeskommunen sammen med Saminor utnytter HUNT4-dataene
 1114 for å få kunnskap om samisk helse.

- 1115 ● sørge for at informasjon om tannhelse blir gitt også på sørsamisk
- 1116 ● sikre at Sametingets planveileder blir lagt til grunn i regionale planprosesser
- 1117 ● Sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i fylket gjennom å ta hensyn til samiske interesser i all planlegging på fylkesnivå
- 1118 ● bidra til videreutvikling av tilleggsnæringer til reindrifta
- 1119 ● løfte samisk matkultur som kulturbærer og basis for verdiskaping
- 1120 ● bidra med støtte til utviklingen av samisk opplevelsesbasert reiseliv i sørsamiske områder i Trøndelag
- 1121 ● fremme dudtie/vætnoe og bidra til prosjekter og tiltak i Trøndelag
- 1122 ● jobbe for at det gjennomføres program for å styrke kompetanse og nettverk blant samiske kultur næringsaktører
- 1123 ● legge til rette for å fremme entreprenørskap og nyskaping i de sørsamiske områdene i Trøndelag
- 1124 ● legge til rette for at samisk ungdom kan starte bedrifter, gjerne i samarbeid med Ungt Entreprenørskap
- 1125 ● styrke og utvikle de samiske institusjonene i Trøndelag
- 1126 ● fremme unge samiske kultur- og kunstuttrykk
- 1127 ● gjennom fylkesbiblioteket bidra aktivt til utgivelser av samiskspråklig litteratur, spesielt litteratur på sørsamisk
- 1128 ● bidra til at sørsamisk språk og litteratur er godt representert og formidles bredt i Trøndelag
- 1129 ● styrke formidlingen av samisk kultur og kulturforståelse i skolene og kommunene
- 1130 ● sikre at alle elever med rett til samisk opplæring i videregående opplæring får et fullverdig undervisningstilbud i tråd med vedtatte lover og læreplanverk
- 1131 ● sikre at videregående skoler tilrettelegger for opplæring i samiske språk, samiske fag og samisk kultur og historie
- 1132 ● sikre at samisk innhold og samiske perspektiver blir ivaretatt i undervisningen for alle elever i videregående skole.
- 1133 ● jobbe for bedre tilskuddsordninger fra nasjonalt hold til utvikling av læremidler i videregående opplæring i sørsamisk
- 1134 ● jobbe for tilbud om studiepoenggivende kurs i sørsamisk for voksne
- 1135 ● jobbe for stipendordninger for å rekruttere samisktalende lærere
- 1136 ● jobbe for at samiske stedsnavn gjøres synlige og blir brukt i kart og på skilt.

1149 Helse

1150 Rettferdig fordeling og sosial utjevning er det viktigste tiltaket vi kan gjøre for god helse. Dette gjelder gjennom hele livsløpet, fra barndom til alderdom. SV vil samarbeide tett med pasientorganisasjoner og bruker- og aksjonsgrupper for å sikre innbyggernes rett til medbestemmelse.

1154 SV vil arbeide for at alle har full tilgang på nødvendig helsehjelp. Alle skal bli møtt med omsorg og profesjonalitet. SV mener at kvaliteten på hele kjeden er et offentlig ansvar. Alle ledd av helsetjenesten må være kunnskapsbasert, og ikke styrt av privatøkonomiske interesser.

1158 Tannhelse

1159 God tann- og munnhelse er viktig for alle. God tann- og munnhelse skal ikke være
 1160 avhengig av alder eller sosial status, og skal være en integrert del av
 1161 folkehelsearbeidet i fylket og i kommunene. SV vil ha en tannhelsereform for alle.

1162 **SV vil derfor:**

- 1163 ● bygge ut den offentlige tannhelsetjenesten, og sikre økt kapasitet i den
- 1164 fylkeskommunale tjenesten.
- 1165 ● sikre at den offentlige tannhelsetjenesten forblir fylkeskommunal.
- 1166 ● sikre at tannhelsetjenesten har kompetansen til å avdekke vold, omsorgssvikt
- 1167 og seksuelle overgrep mot barn og unge.
- 1168 ● at det ansettes flere tannpleiere i fylket, som et ledd i det forebyggende
- 1169 arbeidet.
- 1170 ● etablere en offentlig tannlegevakt i fylket.
- 1171 ● at alle offentlige tannhelsetjenester blir miljøsertifiserte, med forsvarlig
- 1172 avfallshåndtering, og satse på grønne produkter der det er mulig.

1173

1174

1175

1176 **Grønn transport og samferdsel i hele Trøndelag**

1177 **Trygge hverdagsveier**

1178 SV vil bygge trygt og langt, ikke bredt og vil alltid prioritere å bygge trygge
 1179 hverdagsveger fremfor dyre firefelts motorveger med fartsgrense 110. For å skape
 1180 bolyst og utvikle næringslivet i hele Trøndelag er trygge, rassikre og godt
 1181 vedlikeholdte fylkesveger viktig. I dag er vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegene i
 1182 Trøndelag alt for stort. SV mener imidlertid at det er et statlig ansvar å omprioritere
 1183 pengebruken innen samferdsel slik at en større del av kaka kommer til
 1184 fylkeskommunale veger og ikke til dyre motorveiprosjekter. SV vil alltid prioritere å
 1185 utbedre eksisterende veg fremfor å bygge nye veger over matjord eller uberørt natur
 1186 når dette er mulig.

- 1187 ● styrke vedlikehold av fylkesveier og fjerne flaskehalsen som hemmer
- 1188 uttransportering av skog, mineraler og annen tungtransport fra distriktene
- 1189 ● prioritere rassikring på farlige strekninger
- 1190 ● kreve at nye motorveier bør ha maksimalt 90 km/t som maksgrense for å
- 1191 redusere naturinngrep, klimagasser og halvering av kostnader

1192 **Trygghet for myke trafikanter**

1193 SV ønsker å skape gode, trygge bomiljø der det er frisk luft, minst mulig biler og trygt
 1194 å sykle eller gå. For å oppnå dette må det imidlertid mange steder bli tryggere å sykle
 1195 og gå. Dette kan man til dels oppnå ved å redusere biltrafikken, men det er også
 1196 nødvendig å bygge flere fortau, gang- og sykkelveger og snarveier for gående.

- 1197 ● arbeide for at det bygges flere gang- og sykkelveger, for å stimulere barn og
- 1198 voksne til å gå og sykle på skole, arbeid og trening. Alle elever må få
- 1199 trafiksikre skoleveier
- 1200 ● jobbe målrettet for at hjertesonen rundt skoler er trafiksikker og trygg for myke
- 1201 trafikanter
- 1202 ● bygge ut sykkelvegnettet i Miljøpakkeområdet

1203 Grønn transport

1204 Det skal være mulig å jobbe og bo i hele Trøndelag. Vi vil styrke kollektivtilbudet,
1205 arbeide for fleksible transportordninger som bestillingstransport i distriktet.

1206 SV mener ikke at vi skal ha det samme kollektivtilbudet overalt i Trøndelag. I
1207 Trondheimsregionen må det være et mål at kollektivtilbudet er så godt at ingen
1208 trenger å eie en egen bil, men kan komme seg dit de vil innad i regionen ved hjelp av
1209 sykkel, gange, buss, trikk, bysykler eller el-sparkesykler, døgnet rundt. For resten av
1210 Trøndelag vil fortsatt mange være avhengig av bil, men SV mener at kollektivtilbudet
1211 skal være så godt at alle som ikke kan kjøre bil eller eier egen bil, skal ha mulighet til
1212 å komme seg til og fra jobb, fritidsaktiviteter og utføre nødvendige ærend og delta på
1213 kulturarrangementer. I distriktet ønsker SV å videreutvikle tilbudet om fleksibel
1214 bestillingstransport som et supplement til tradisjonelle bussruter.

1215 SV ønsker å gi folk bedre mobilitet ved å samordne sykkelutleie, bildeling, samkjøring
1216 i taxi, bestillingstransport, buss, båt og tog i en felles bestillingsløsning. Det skal være
1217 enkelt å velge både raskeste, billigste og mest klimavennlige transportløsning i
1218 Trøndelag.

1219 Trøndelag SV mener det er viktig at kollektivtrafikken eies og drives av det offentlige.
1220 Stadige kutt på grunn av anbudskonkurranser i AtB er uakseptabelt. Vi vil sørge for at
1221 kollektivtransporten forvaltes slik at kollektivtilbudet i fylket blir best mulig.
1222 Anbudskontrakter er ofte svært rigide og det er dyrt å tilpasse tilbudet i løpet av en
1223 anbudsperiode. Gjennom fylkeskommunal drift av kollektivtrafikken vil man få økt
1224 fleksibilitet til å innføre ny teknologi og tilpasse kollektivtilbudet ved endret
1225 etterspørsel.

1226 Trøndelag SV vil:

- 1227 ● jobbe for knutepunktutvikling og god sentrumsutvikling
- 1228 ● legge til rette for kollektivtransport, sykkel og gange som alternativ til bil, i
- 1229 kombinasjon med tiltak for å begrense biltrafikken
- 1230 ● jobbe for å gjennomføre prøveprosjekter med gratis kollektivtransport
- 1231 ● jobbe for at man skal kunne reise sømløst rundt i Trøndelag og kunne
- 1232 kombinere båt-, buss, og togreiser på en effektiv måte
- 1233 ● jobbe for at drosjenæringa i fylket skal reguleres og utvikle seg på en sunn og
- 1234 bærekraftig måte slik at ansatte sikres gode lønns- og arbeidsvilkår
- 1235 ● arbeide for arealplanlegging som reduserer behovet for bruk av privatbil
- 1236 ● stoppe anbudsregimet og ta tilbake all kollektivtransport i fylkets egen regi
- 1237 ● arbeide for flere parkeringsplasser og ladestasjoner for el-biler og el-sykler ved
- 1238 offentlige bygg og sentrale parkeringsområder i fylket
- 1239 ● arbeide for å sikre innbyggernes mulighet for å reise billig og kollektivt med økt
- 1240 frekvens også om kveldene og i helgene

- 1241 ● forbedre kollektivtilbudet i distriktet på ettermiddagstid slik at det er tilpasset
- 1242 fritidsaktiviteter
- 1243 ● forbedre skyssordningen for ungdom «hjem for en 50-lapp» slik at den blir
- 1244 enklere å bestille og mer fleksibel å bruke
- 1245 ● utvikle Røros Lufthavn som testflyplass for miljøvennlig luftfart, samt jobbe for
- 1246 Røros-Oslo som verdens første kommersielle el-flyrute
- 1247 ● gjøre det enklere å samkjøre med innarbeidelse av samkjøring som et
- 1248 reisealternativ i fylkeskommunens mobilitetsapp.
- 1249 ● utvide fleksibel transport og bestillingstransport som et alternativ og tillegg til
- 1250 buss i distriktet
- 1251 ● forlenge varigheten på enkeltbillett på buss utenom rushtid til fire timer
- 1252 ● utvikle flere tverrgående rutetilbud i Trondheim
- 1253 ● få et enda bedre sesongtilpasset og stedstilpasset kollektivtilbud som tar
- 1254 hensyn til økte behov på enkelte ruter i skisesongen, ved festivaler og
- 1255 arrangementer og i turistsesongen.
- 1256 ● jobbe for utbygging elektrifisering og halvtimesfrekvens på Trønderbanen så
- 1257 raskt som mulig
- 1258 ● redusere prisen på månedskort og enkeltbilletter for studenter
- 1259 ● utvikle nye fleksible billettyper på buss som stimulerer til å reise mer kollektivt
- 1260 ● jobbe for elektrifisering av Rørosbanen
- 1261 ● jobbe for et bedre Natt- og tilbud på Dovrebanen
- 1262 ● jobbe for å få mer gods fra veg til bane
- 1263 ● jobbe for at drosjenæringa i fylket skal reguleres og utvikler seg på en sunn og
- 1264 bærekraftig måte slik at ansatte sikres gode lønns- og arbeidsvilkår og at alle
- 1265 kommuner har et tilfredsstillende og pålitelig drosjetilbud.
- 1266 ● sikre et godt og trygt skoleskysstilbud som utnyttes best mulig med minst mulig
- 1267 tomkjøring
- 1268
- 1269
- 1270
- 1271
- 1272
- 1273
- 1274
- 1275
- 1276
- 1277
- 1278
- 1279
- 1280
- 1281